

## שו"ת אגרות משה יורה דעה ח"ב סימן קכד

התגיירה לשם נישואין וחזר בו ולא נשאה.

בענין אם מתבטל גרות בשביל טעות ט"ו אייר תשכ"ז. מע"כ ידידי הרב הגאון מהר"ר יעקב דאנישעווסקי שליט"א.

בדבר גיורת בשביל נישואין לאחד וחזר בו ולא נשאת אם מתבטלין הגרות שדעת כתר"ה שהוא כגרות בטעות אף שלא התנתה שום תנאי וגם לא הזכירה זאת בשעת הגרות, דמאחר שידוע זה מצד המכירין אותה שדברו עמה קודם הגרות שרק בשביל להנשא לפלוני היא מתגיירת הוא ג"כ גרות בטעות דהוא כאומדנא דמוכח מצד הידיעה אף בלא תנאי. לע"ד אומדנא דמוכח נחשב רק אומדנא מצד עצם המעשה כאלו אומדנות שהביאו התוס' בקידושין דף מ"ט, ונשאר רק מצד עצם הידיעה מעדים שידעו דלשם נישואין מתגיירת ושדוקא לנישואין לזה לדון שהוא טעות, שיש לדמות זה לההוא גברא דזבין לנכסיה אדעתא למיסק לא"י ובעינא דזבין לא אמר ולא מידי דאמר רבא דהוי דברים שבלב, אף שודאי איירי שאמר לפני עדים שבשביל למיסק לא"י קא מזבין דאל"כ מנא ידעינן ולא היה נאמן לומר שהיה בשביל למיסק לא"י אף אם דברים שבלב היו דברים, אלמא דכיון שלא הזכיר זה בשעת המכירה לא נחשב זה לאומדנא ורק שמועיל בגילוי מילתא בשעת מעשה אף לא בתנאי כפול, וא"כ גם בגרות אם לא הזכירה בשעת מעשה הגרות הוי זה דברים שבלב.

ורק אם הב"ד שהטבילוה שאלוה ואמרה שבשביל להנשא לפלוני היא מתגיירת אף שלא התנתה בלשון תנאי וגרוע קצת מעובדא דאדעתא למיסק לא"י שאם פ' דבריו היה זה כעין תנאי שייך סברת כתר"ה דהוא כאומדנא דמוכח. אבל לדינא מסופקני בזה מצד הא דאיתא ביבמות דף מ"ה בעבדיה דר"ח בר אמי אטבלה לה היא נכרית לשם אנתתא דא"ר יוסף יכילנא לאכשורי בה ובברתה מדין עבד הבא על בת ישראל הולד כשר, שמפורש ברש"י שטבילתה היתה להנשא לעבד זה, וכיון דנימא לה דהעבד אסור בה הרי נמצא שטבילתה וגירותה היה בטעות וא"כ אינה בת ישראל והולד הוא נכרי וצריך לגרות ורק כשירצה להתגייר, אלמא דלא נבטל בזה הגרות, וא"כ גם בעובדא זו אין לבטל הגרות בשביל מה שלא נשאה אף שבשבילו נתגיירה.

אך אולי מכיון שעבר זמן רב שלא ידעו שהיא אסורה להעבד ובלא הגרות הא לא היה נושאה, וכשנרצה לבטל נצטרך לומר שאם היתה יודעת שהוא באיסור וכשידעו מזה יצטרך לפרוש ממנה לא היתה מתגיירת וזה אין להחשיב לטעות לבטל הגרות שניחא לה בטן דו אף שהוא באיסור ואף שהוא רק לזמן עד שידעו מזה. וא"כ בעובדא זו דחזר בו קודם שנשאה כלל ולא היה אף קצת טן דו אפשר שמתבטל הגרות מצד שהוא בטעות. אבל לכאורה אם נימא בהא דיבמות שהוא מטעם דלא ידעו והיה טן דו איזה זמן, לא היה זה ודאי אלא ספק ואיך א"ר יוסף שהיא כשרה שמשמע שאין ספק בזה, וגם עצם סברת טן דו אפשר לא שייך בנכריות הפרוצות ומופקרות לזנות ולכן אין זה דיחוי ברור.

אבל לפ"מ שבארתי בחדושי בשביל הקושיא דהא גר כשלא קבל אף דקדוק אחד אין מקבלין אותו כדאיתא בבכורות דף ל' ומשמע שגם כשקבלו אותו אינו גר מדלא הוזכר שבדיעבד הוא גר, וגם מרמב"ם פי"ד מא"ב ה"ח שכתב ואין מקבלין גר תושב אלא בזמן שהיובל נוהג אבל בזה"ז אפילו קיבל עליו כה"ת כולה חוץ מדקדוק אחד אין מקבלין אותו, הרי משמע שאף לחשיבות גר תושב אין מקבלין אותו ואם היה נעשה בדיעבד גר צדק לא שייך לדון כלל מדין גר תושב דאם קבלוהו הרי הוא גר צדק ואם לא קבלוהו גם בדבר גר תושב אין לדון, וגם הא דין גר תושב ליכא כלל בזה"ז אף כשקבלוהו בדיעבד כדמשמע בערכין דף כ"ט דלא הוזכר כלל לשון אין מקבלין אלא תניא רשב"א אומר אין גר תושב נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג וכדפרש"י אין גר תושב נוהג שיהא ישראל מצווה להחיותו הרי לשון זה על דיעבד שקבלוהו אין עליו דין גר תושב וגם הלמוד דר' ביבי אתיא טוב טוב הוא לדיעבד, ורק הרמב"ם נקט לשון אין מקבלין משום דגם לשון זה משמע גם לדיעבד ונמצא שאף גר תושב לא הוי וכ"ש שאיננו גר צדק. ואף שהכ"מ כתב בפ"י מע"ז ה"ו על הראב"ד שכתב איני מושה לו בשיבת הארץ שכתב שטעמו דלמה ימנעו אותו משיבת הארץ הא ליכא למיחש ביה פן יחטיאו שלכן כתב דגם הרמב"ם מודה שאם מעצמו קיבל עליו ז' מצות שאין מונעין אותו משיבת הארץ ולא בא לומר אלא שאין ב"ד מקבלין אותו, אין כוונתו משום שלשון אין מקבלין הוא רק דין דלכתחלה דזה שאינו בדין ג' תושב ואין מצוין להחיותו הוא אף בדיעבד ורק שלענין היתר הישיבה שאין מונעין אותו הוא מסברא מאחר דליכא חשש דפן יחטיאו. עכ"פ כיון דבחסרון קבלת מצוה אחת אינו גר יקשה דהרי נכרית זו לא קבלה עליה איסור לאו דעבד, ואף שלא

ידעה מהאיסור שודאי גר שלא ידע שום מצוה נמי הוי גר אם קבל עליו לנהוג בכל דיני ישראל כשידע מהם כמפורש בשבת דף ס"ח בגר שנתגייר בין הנכרים שהוא גר אף שלא ידע מאיסור ע"ז ומאיסור שבת כלל, וגם בסברא פשוט הוא דהא אינו צריך ללמוד כל הש"ס והש"ע קודם שיתגייר, מ"מ לאו זה דאיסור עבד אילו היתה יודעת מזה לא היתה מתגיירת והוינן אנן סהדי שלא היתה מקבלת מצוה זו.

ובארתי דכיון דגרותה היה ע"פ חזקה שנהגה בדרכי ישראל שהרי לא היו ב"ד בשעת טבילתה דהא הוצרך ר' יוסף להכשירה מטעם דא"ר אסי מי לא טבלה לנדותה ובחזקה לא שייך חסרון קבלת מצוה אחת דעכ"פ הוחזקה שהיא מקיימת מצות התורה מהמצוות שראינו שנוהגת בהו שמזה הוחזקה לכל המצוות שתקיים כשתדע מהם אף שלא ראינו שקיימה אותם ואף כשראינו אדרבה שלא קיימה אותם דתלינן שלא ידעה מצוה זו לכן ליכא חסרון דקבלת מצות, ולא אמרינן להיפוך דמזה שהיא נשואה לעבד איכא חזקה דלא קבלה לאו זה דהרי מתחלת התנהגותה בדיני ישראל היתה נשואה להעבד וממילא אינה גיורת בשביל התנהגותה בשאר המצוות בדיני ישראל, משום דזה שבעלה הוא העבד אינו ידוע לעלמא כל כך כמו התנהגותה בדיני ישראל שרואין אותה הרבה בנ"א שקונה מאכלי כשר וטובלת לנדתה שאין צורך לדברים אלו שידעו מי הוא בעלה. ולכן כיון שגרותה הוא מצד חזקה לא שייך שתתבטל בטעות דא"א שישתנה זה שהוא כעין מציאות, אבל בעובדא זו שלא הוחזקה בהתנהגותה ודינן רק מצד קבלת הגרות בשעת הטבילה אפשר גם בגרות איכא דין טעות לבטל הגרות.

ואם נימא שגרות לא מתבטלת אולי הוא משום דיש לתלות דכיון דזכות גדול הוא בעצם וטובה היותר גדולה, לא שייך שיתבטל בשביל שלא נעשה הדבר שבשבילו נתגיירה מטעם דאם היתה יודעת זה מתחלה לא היתה מתגיירת, דהרי יש לומר אדרבה אם היתה יודעת מעלת קדושת ישראל וקדושת המצוות לא היתה מבטלת הגרות, ונמצא שבין אם אזלינן בתר המעשה היא גיורת ובין אם ניזיל בתר אם היתה יודעת נמי לא יתבטל הגרות, שלכן אין לנו לומר שניזיל בתר אם היתה יודעת רק זה ולא זה. והוא טעם גדול שלכן הוא ספק אצלי. וגם יש לדון מהא דכתובות דף ע"ד דתנאה דלא אפשר לקיומיה ע"י שליח לא הוי תנאה דמטעם זה חליצה מוטעת כשרה שלכן גם בגרות שא"א לקיים ע"י שליח שהיא בעצמה צריכה לטבול ולקבל המצוות אין לבטל מצד תנאי ומצד טעות, ולא מצאתי בזה ברור דברים לעת עתה.

ולכן אם קבלה המצוות ממש שהיא גיורת אף שהיתה כוונתה לשם נישואין, מסתבר שהיא בדין גיורת אף לאיסורי אונאה דגר שנאמרו הרבה לאוויין בב"מ דף נ"ט, ויש לו לישאנה. והנני ידידו, משה פיינשטיין